

ZPRAVODAJ 2019

MIMOŘÁDNÉ VYDÁNÍ KLUBOVÉHO ČASOPISU

www.skalnicky-plzen.cz

Vážení přátelé,

opět prožíváme naši velkou jarní výstavu a jsme tomu tak rádi. Je to naše společné dílo, které plánujeme celý rok, setkáváme se kvůli němu, povídáme si o něm. Teď nedočkavě čekáme na vás, naše návštěvníky a posuzovatele naší práce. Ale odměnou pro nás je i váš návrat po loňské výstavě, protože člověk se vrací pouze tam, kde je mu dobře, kde se mu líbí. Snažíme se pro vás připravit výstavu složenou nejen z vysokohorských skalniček, ale i miniaturních stromků, bonsaí, hájních květin, masožravých rostlin, cibulovin, netěšek, ba dokonce malou výstavku sukulentů a kaktusů. Každý si u nás vybere své oblíbené. Je radost vidět nadšence s fotoaparáty, jak loví svými přístroji nejzajímavější záběry. U nás si můžete všichni zalovit „beze zbraně“ dle libosti. Hodně zdaru...

Jana Cibulková

» Plánované výstavy:**Výstava „Podzim v Alpinu 2019“**

11. 9. 2019 – 14. 9. 2019

15. 9. 2019 – pouze prodej do 12 hodin

Výstava „Jaro v Alpinu 2020“

7. 5. 2020 – 15. 5. 2020

16. 5. 2020 – pouze prodej do 12 hodin

Výstava „Podzim v Alpinu 2020“

8. 9. 2020 – 12. 9. 2020

13. 9. 2020 – pouze prodej do 12 hodin

Ocenění nejlepších výpěstků 2018

Vánoční posezení 2018

Společná práce na zahradě

» Důležité kontakty**Předseda:**

Lumerding Karel, tel.: 737 184 462

e-mail: lumeka@seznam.cz

Místopředseda:

Liška Petr, tel.: 723 989 612

e-mail: fox.pet@seznam.cz

Jednatelka:

Stezková Blažena, tel.: 724 960 793

e-mail: badulas@centrum.cz

Děkujeme Komisi životního prostředí Rady města Plzně, která nám umožnila zpravodaj vydat.

Vydal Alpinum klub Plzeň v roce 2019 jako neprodejný výtisk v počtu 1000 ks.

Redakční tým: Mgr. Jana Cibulková, Mgr. Denisa Maxová, Ing. Bohumila Plocarová.

Tisk: MK.tisk – Miroslav Kratochvíl, grafická úprava a sazba: Daniel Boček

Pěstujeme podzimní krokusy

Text a foto: Josef Hlavatý

Krokusy lze dělit dle doby květu na jarní a méně známé i pěstované podzimní, proto je vhodné se právě podzimním věnovat. Kvetou od konce léta do pozdního podzimu bílé, žlutě, oranžově, lila, modře a fialově, v přírodě rostou ve vyšších polohách jižní Evropy a Asie. Lze najít i krásné kultivary a křížence, jejichž okrasná hodnota se ale odráží ve vyšší ceně, jako u krokusů jarních. Podzimní krokusy milují až na výjimky propustnou, písčitou, výživnou zem s dobrou drenáží, slunce, v létě sucho a koncem léta vláhu, ne přemokření, to vadí v zimě. Hodí se do skalek, některé do zahrad a ke zplnění.

Jméno krokus pochází ze starořeckého krokos (vlákno) od něhož byl odvozen latinský název *Crocus*. Český název šafrán vznikl ze zkomoleniny španělského slova azafran, to Španělé upravili ze starého arabského slova asfar tj. žlutý. Krokusy se již před několika tisíci lety pěstovaly jako kulturní rostlina, jelikož z květů se získávala droga šafrán, vysoce ceněný medikament, oblíbené koření a cenné barvivo. K tomu se pěstoval *Crocus sativus*, jehož květy se odstraňovaly počátkem rozkvětu, blizny se vyštípovaly a sušily nad ohněm. Šafrán obsahuje ve vodě rozpustné žlutočervené barvivo krocin a tmavě žlutý éterický olej s pronikavou vůní a palčivou hořkou chutí. V antickém Řecku a Římě byla šafránová žlutá módní barvou. Šafránu se přisuzuje léčivá moc i afrodiziakální účinky, v kuchyni jde o výborné ale drahé koření (1 g stojí 350 Kč i více). Krokusy se pěstovaly i u nás, zejména na Moravě

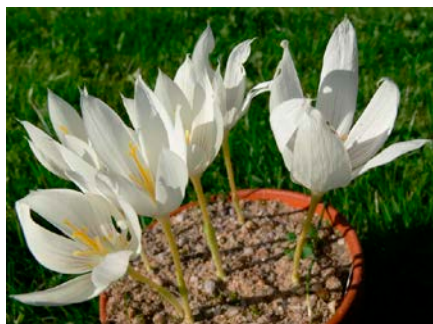
Crocus cartwrightianus

v patnáctém století v tzv. šafránicích, což se ale nevyplácelo, jelikož na 1 kg suchého šafránu bylo třeba vystříhat blizny z 80000–100000 květů, proto šafránice zanikly.

Zájemce o pěstování podzimních krokusů bude zajímat hlavně doba květu, náročnost pěstování, dostupnost i vybarvení. Proto se budu zabývat druhy, které u nás vykvétají od srpna do října.

Jedním z nejzajímavějších, nejvzácnějších a nejdříve kvetoucích je žlutooranžový *Crocus scharojanii*. Roste na Kavkaze podél černomořského pobřeží do 3 500 m, byla nalezena i jeho bílá forma. U nás vykvete začátkem srpna, žádá perfektní drenáž a rašelinový substrát s pískem, zajišťující vlhkostní kapacitu.

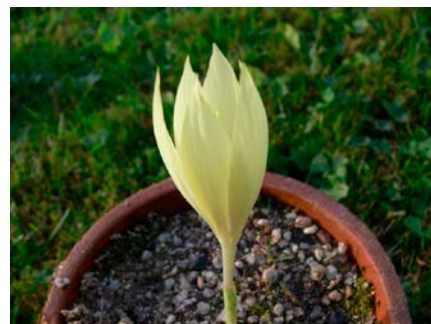
Ve vegetaci substrát má zůstat vlhký, ne přemokřený. Velmi podobný *Crocus lazicus* nalezneme na turecké straně Černého moře. Oba druhy mají podobné nároky, leč kavkazský *Crocus scharojanii* je dle zkušeností pěstitelů i méně snazší než turecký *Crocus lazicus*. Zajímavým je *Crocus scharojanii* var. *flavus*, hybrid *C. scharojanii* a *C. vallicola* nebo *C. lazicus* a *C. vallicola*, nalezený na Kavkaze a v Turecku tam, kde rostou oba druhy. Kvete později krémovými až citronově žlutými sterilními květy, takže rozmnožování je možné jen dělením, je méně náročný zřejmě díky *C. vallicola*. Ten zasahuje na Kavkaze a v Turecku (Trabzon) až do 3000 m, vykvétá později (VIII–IX) hezky tvarovanými bílými kvě-

Crocus vallicola

Crocus clusii 'Posseidon'

Crocus scharojanii v. *flavus*

Crocus kotschyanus 'Reliant'*Crocus ligusticus* 'Millesimo'*Crocus pallasii* ssp. 'Turcicus'*Crocus pulchellus* 'Chios'*Crocus pulchellus* 'Albus'

ty s jemnými purpurovými žilkami. Snese i trochu sušší půdu, ale nemělo by dojít k přeschnutí. Pod synonymem *Crocus vallicola* var. *suworowianus* bývá uváděn *Crocus suworowianus*. Roste ve východním Turecku do 3100 m a od *C. vallicola* se liší vodorovnou polohou hlízy v půdě, která u *C. suworowianus* leží na straně. Kvete později krémově bílými květy uvnitř s jemnými žilkami, roste v sušších oblastech, není náročný, ale vlhko v létě nemiluje. Vzácně lze potkat tmavší variantu *C. suworowianus* var. *lilacinus*. Raným je *Crocus cappadocicus* (syn. *C. kotschyanus* subsp. *cappadocicus*), rostoucí do 2000 m v Anatolii. Je ze skupiny *Crocus kotschyanus*, ale odlišuje se zabarvením a pozicí hlízy v zemi (leží na straně). Vykvétá v září krémovými květy s jemnými žilkami, jsou známy i tmavší varianty. Vzácnější a náročnější je *Crocus hakkariensis* (syn. *C. kotschyanus* subsp. *hakkariensis*) ze severovýchodu Turecka, zasahující do 3250 m, vykvetající bledě fialovými až bílými květy. Roste i u hranic s Iránem, ten vykvetá jen lila fialovými květy. *Crocus banaticus* (dříve *C. iridiflorus*) nalezneme od Rumunska po Karpaty, kvete v září lila-purpurovými květy, vzácná je pozdější bílá varianta 'Snowdrift'. Miluje vlhčí, humózní půdy, zde roste dobře. Rozšířeným je *Crocus kotschyanus* (syn. *C. zonatus*), rostoucí od Turecka po Libanon do 2600 m. Kvete od září v odstínech fialové, voní, snad-

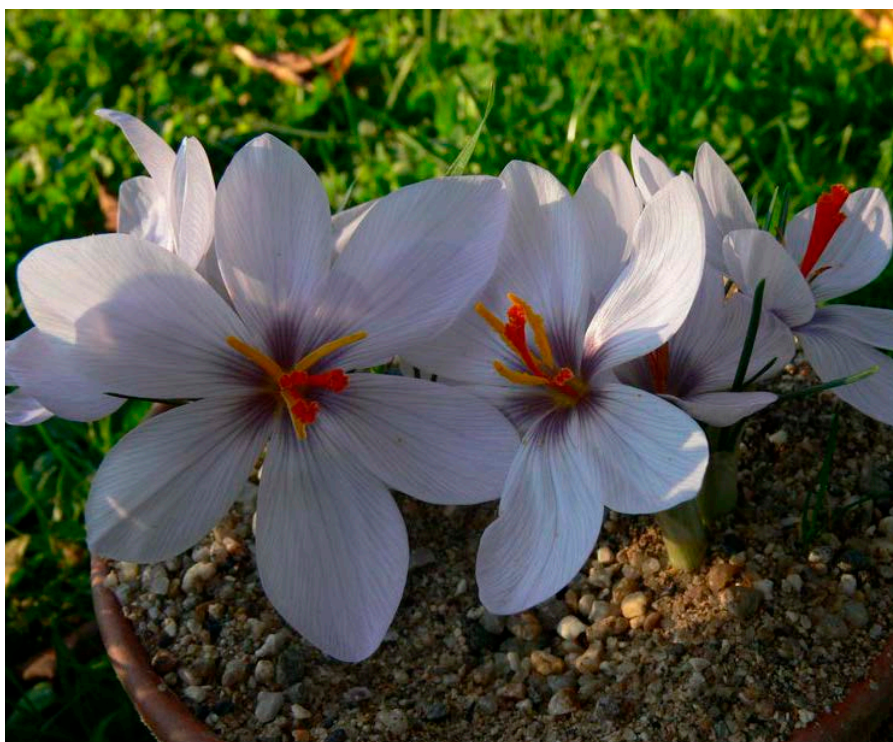
no se pěstuje i zplaňuje v trávniku. Varianta *C. kotschyanus* var. *leucopharynx* bývá zaměňována za *C. karduchorum*. Hezký je bílý *C. kotschyanus* 'Albus', zejména pak nové varianty 'HKEP-9201' či 'HKEP-9205', 'Reliance', 'Ares'. Geograficky odlišitelným je *Crocus karduchorum*, roste u jezera Van do 2000 m, kvete IX–X fialovo-modrými, slabě vonícími květy. Je méně náročný a více mu vyhovuje chladnější prostředí. Běžným je *Crocus speciosus* rozšířený v Gruzii a Arménii. Bývá dělen na v lesích či na otevřených plochách rostoucí, kam patří *Crocus archibaldiorum* a *Crocus armeniensis*. Z Holandska se rozšířily kultivary, vhodné k pěstování v zahradách (*C. speciosus* 'Albus', 'Artabir', 'Aitchisonii', 'Cassiope', 'Conqueror', 'Oxonian', 'Pollux' a další). Z blízkosti Prahy pochází *C. speciosus* 'Lahovice' (Prášil). Kvete v září různými odstíny modré a fialové s různě intenzivním žilkováním. Často se pěstuje *Crocus cancellatus* původem z Turecka, kvetoucí v září fialovými květy. Existuje řada jeho subspecií (*cilicius*, *damascenus*, *lycius*, *mazziaricus*, *pamphylicus*, nověji *mazziaricus* 'Menalo' a 'Pilion'). Jedním z nejmenších je *Crocus cambessedesii* z Baleárských ostrovů, kvete IX–XII od bílé po fialovou. Je náročnější, miluje horké léto. Za méně náročný považují vzácný *Crocus caspius*, pokud má perfektní sucho v létě. Kvete bíle v září, slabě voní a pochází z oblas-

Crocus goulimyi 'Albus'*Crocus speciosus* 'Cassiope'*Crocus speciosus* 'Lahovice'*Crocus speciosus* 'Oxonian'

ti Kaspického moře. *Crocus clusii* (syn. *C. serotinus* subsp. *clusii*) je ze Španělska a Portugalska, vykvétá později (X) lila-purpurovými květy a bývá zaměňován za *C. serotinus* či *C. salzmännii*, tmavší je varianta 'Poseidon'. Z Maroka pochází *Crocus salzmännii*, kvete lila i bíle v září a je náročnější. *Crocus serotinus* je z Portugalska, květy jsou lila-fialové a objevují se v říjnu. Není náročný, ale v chladnějších oblastech žádá zimní kryt. Koncem září vykvétá bíle méně náročný *Crocus boryi* původem z Peloponésu preferující letní sucho. *Crocus goulimyi* (syn. *C. goulimyi* subsp. *leucanthus*) též z Peloponésu má hladké hlízy a lila-purpurové květy v říjnu. Byly nalezeny hezké barevné formy ('Mani White', 'New Harlequin', 'Pink Wonder', 'Agia Sophia'), miluje letní sucho a teplo. *Crocus hadriaticus* z Řecka má velké hlízy, kvete většinou bíle, známa je řada variant ('Alephori', 'Crystal', 'Indian Summer', 'Jumbo', 'Papigo', 'Lilacinus', 'Parnassicus', 'Parnon', krásné 'Purple Eye' a 'Purple Heart'). *Crocus hadriaticus* var. *chryso-belonicus* je lokální endemit, nenáročný, ale vadí letní vlhko. *Crocus laevigatus* je z Řecka, oválné hladké hlízy kvetou (X–II) lehce fialovými vonícími květy. Je považován za odolný, ale mé zkušenosti tomu nenasvědčují. Komerčně je nabízena varianta *fontenayi*, je známá i bílá

varianta. *Crocus longiflorus* (*C. odoratus*) ze Sicílie kvete v září velkými a silně vonícími květy, patří mezi nejodolnější. Poměrně nový a žádaný, stále drahý *Crocus mathewii* roste v Antalyi, u mě kvete v říjnu. Je bezproblémový a snadno se kříží s *C. pallasii* (krásný hybrid 'Dream Dancer'). Z Itálie a Francie pochází běžný

Crocus ligusticus (syn. *C. medius*), kvete fialově v září, krásná je varianta 'Millesimo'. Z Peloponésu je *Crocus niveus* vykvétající v říjnu bílými či fialovými květy, miluje slunce. Snadný *Crocus nudiflorus* ze Španělska kvetoucí v září purpurově je vhodný i ke zplnění. Ze Sýrie pochází nenáročný *Crocus ochroleucus*, kvete bíle v říjnu, v teplejších oblastech roste i volně v trávě. Již náročnější je *Crocus oreoreticus* z Kréty s purpurově žilkovanými květy v říjnu. Variabilním je *Crocus pallasii* z Krymu i Turecka, kvete IX–X bílými či purpurovými květy s tmavým jícnem, v létě žádá sucho. Doporučuji jeho krásné varianty ('Chios', 'Samos', 'Turcius'). Snadný je *Crocus pulchellus* z Balkánu, kvete modro-fialově v září, je známá bílá varianta, voní, jeho křížením vznikl oblíbený velkokvětý hybrid 'Zephyr'. *Crocus sativus* zde kvete lila-modře v říjnu, miluje teplo, je známa i bílá varianta. Náročnější *Crocus thomasi* pochází z Itálie, kvete v říjnu fialovými vonícími květy s listy. Bezproblémový je z Řecka pocházející *Crocus tournefortii*, vykvétající (IX–X) bledě fialovými květy, známá je i bílá varianta. Závěrem uvedu *Crocus veneris* jako jeden z nejnáročnějších a nejpozději kvetoucích (XI–I) krokusů s bílými, jemně purpurově proužkovanými květy, spíše vhodný pro specialisty.

Crocus cartwrightianus 'Halloween'

Hořce našich zahrad – 2. část

Text a foto: Oldřich Navrátil

Při pěstování hořců podrodu *Calathianae* a sekce *Vernae* (nejznámější *Gent. verna* – hořec jarní), je potřeba dbát na skutečnost, že se jedná o vysokohorské rostliny, které vyžadují chladné, nepřilíš osluněné, mírně vlhké, avšak dobře drenážované stanoviště. (*Gentiana verna*, *pumila* ssp. *pumila*, *pumila* ssp. *delphinensis*, *terglouensis* ssp. *schleicheri*, *brachyphylla* aj. „verný“, zejména žluté kvetoucí *verna* ssp. *oschtenica* z Kavkazu). Při pěstování ve vyšších nadmořských výškách rostou některé druhy na vlhčím místě i na celodenně osluněných stanovištích bez větších problémů, ovšem ne ve svahu vystaveném přímému slunci. Vhodnou metodou je pěstování těchto rostlin v mísách a korytech, zejména v kamenných žlebech, jež kdysi sloužily k napájení dobytka. Je zde možno udržovat příhodný vodní režim a přiměřené vlhko. Vápnomilné druhy můžeme vysadit i do otvorů vyvrtaných v pěnovci nebo travertinu. To platí např. o *Gentiana bavarica*, *terglouensis*, *brentae*, *orbicularis* aj.

Podobné podmínky vyžadují i hořce

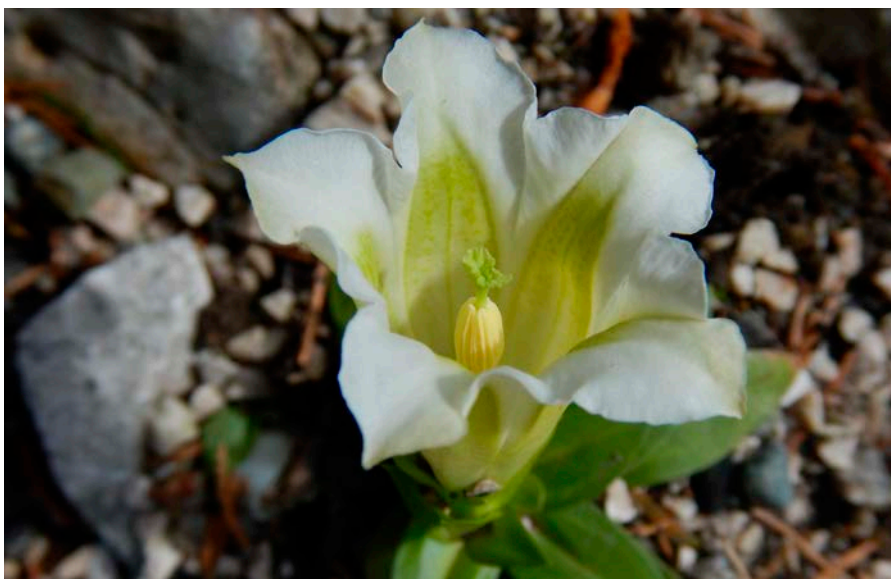
Gentiana alorum, hybridní semenáček

sekte *Frigida*, jež jsou však v nížině většinou velmi obtížně udržitelné. Potřebují ještě o něco vlhčeji. Jedná se o druhy z nadmořských výšek přesahujících 2000 m n. m. a je potřeba jim tedy najít chladné stanoviště odvrácené od slunce a osluněné jen v ranních a pozdně odpoledních hodinách. Hořce *Gentiana nubigena*, *algida*, *frigida* a *purdomii* jsou vhodné do chladnějších oblastí a zahrad s vyšší nadmořskou výškou. *Gentiana*

froelichii snese více sucha v létě a solidně roste v nádobách na přistíněném místě. Vyžaduje vápencový substrát nebo travertin. V posledních letech se díky sběračům semen objevila řada nových druhů hořců sekce *Frigida* z Číny. *Gentiana atuntsiensis*, *wilsonii*, *trichotoma* a *microdonta* rostou překvapivě solidně i v nižších polohách a čas od času i zakvetou, jen extrémní vedra nesnášejí nejlépe a před ostrým sluncem je potřeba je chránit a přistiňovat. Vyžadují obyčejnou zahradní zeminu s kaménky a vysadit v zápoji s jinými rostlinami na severní či východní stranu.

Hodně mokro musí mít *G. pyrenaica*, syn. *dshimilensis* z Kavkazu, (sect. *Chondrophyllae*), která vyžaduje vlhkou loučku a ochranu v zápoji s jinými rostlinami, např. mechem nebo zelený rašeliník. Také do substrátu je vhodné přidat rašelinu ve větší míře než jindy a zároveň zajistit, aby nedošlo k přeschnutí rostlin. Podobné podmínky vyhovují snad i *G. grandiflora* (syn. *altaica*) ze stejné sekce. Je přítom potřeba, aby koberec rašeliníku byl stále nezavadlý a živě zelený. Stejným způsobem lze kontrolovat míru dostatečné vlhkosti např. u *Cypripedium reginae*. Totéž platí i pro ohrožený hořec z naší přírody *Gentiana pneumonanthe* a některé prozatím vzácně pěstované druhy z východu USA. O *Gentiana grandiflora* z Altaje však dosud nelze psát s velkým optimismem. Pravděpodobně není mrazuvzdorný a má mnoho dalších specifických vlastností, které jeho pěstování značně komplikují. Snad budeme mít v budoucnu dostatek semen a rostlin pro experimentování. Semena rostlin z té oblasti distribuuje pravidelně Andrey Dedov.

Výjimkou ve velké rodině hořců jsou některé turecké druhy (*gelida*, *olivieri*), které jsou zvyklé na slunná a horká, v létě po odkvětu zcela suchá stanoviště. Podobně se mi jeví i novinky z Kyrgyzstánu, *Gentiana kaufmanniana* a *Gen-*

Gentiana clusii

tiana tianshanica. Musí mít kvalitní drenáž především kvůli zimní vlhkosti a méně horko. Totéž platí i o některých severoamerických druzích, jež jsou dosud v kultuře spíše sporadicky. Kolegové z USA na Facebooku uvádějí, že i pár kapek dešťové vody uprostřed parného dne může zabít *Gentianu parryi*. Snad to budeme moci časem prověřit, v nabídce firmy Alplains je mnoho druhů semen amerických hořců.

Relativně nenáročné jsou některé letní hořce, např. *G. septemfida* a také *G. paradoxa* lze pěstovat v obyčejné zahradní zemině, na rozumně osluněném stanovišti, a to navzdory jeho původu z vápencového Kavkazu. Více sucha a slunce snesou i druhy *cruciata*, *zeksuensis* a *straminea*. Sušejí v létě, ale dostatek vláhy před květem musí mít *Gentiana decumbens*, *macrophylla* a *dahurica*, která je dosti nesnadná v kultuře. Většina rostlin pěstována pod tímto názvem jsou jiné botanické druhy, často např. *Gentiana macrophylla* ssp. *fetisowii*.

Vlhčí stanoviště a hluboce propustnou zem naopak vyžadují některé vyšší druhy, např. *Gentiana lutea*, *punctata*, *annonica*, *asclepiadea*, *purpurea*, *triflora*, *tibetica*, *walujewii*, *crassicaulis*, *makinoi* aj. Tyto rostliny s jedním silným, zpravidla větveným kořenem již po dvou letech špatně snáší přesazování. *Gentiana punctata* je navíc velmi netolerantní k vysokým

letním teplotám. Snad se na našich zahradách zdárně rozmnoží *Gentiana burseri* ssp. *villarsii*, jež se hořci tečkovanému v květu značně podobá a prozatím se jeví jako odolnější. Hořec *Gentiana purpurea* je nesnadné vyplatit ze semenáčků do dospělosti. Spolu s *Gentiana pannonica* špatně klíčí a semenáčky jsou choulostivé na přemokření i přehřátí. Přesazování starších rostlin je nerealizovatelné.

V prodejnách Hornbach, OBI a dalších se občas objevují k prodeji hořce *G. scabra*, včetně bílé a růžové formy. Tento druh je dobře pěstitelný v nižších polohách na dostatečně vlhkém, avšak teplém stanovišti v obyčejné zahradní zemině. Jelikož kvete v pozdním létě a na podzim, ve vyšších polohách a podhorských oblastech se u rostlin za nepříznivého počasí květů obvykle nedočkáme. Ideální je pro něj jižní Morava a podobné oblasti, kde občas stihne vytvořit i zralá semena. V zimě zatahuje!

Často se při pěstování hořců doporučuje používání rašeliny, někdy dokonce jako hlavní složky pěstebního substrátu. Osobně tento materiál používám velmi obezřetně, neboť má několik špatných vlastností. Především neobsahuje žádné živiny a je tedy potřeba přihnojovat. Dávkování průmyslových hnojiv (Osmocote ap.) pro skalničky je nesnadná záležitost, může snadno dojít k přehnojení rostlin, jež bujně rostou, ztratí kompaktnost

Gentiana froelichii

i vzhled a následně mohou ztratit i přirozenou schopnost odolávat přírodním i klimatickým výkyvům. Výhodou je schopnost výživných složek těchto prostředků uvolňovat se postupně, a tudíž jedna aplikace vystačí až na půl roku. Přidávám opatrně a v nízkých dávkách do výsevních substrátů pro lepší růst klíčenců před pikyrováním. Při zakoupení rostlin u velkých zahradních, zejména zahraničních firem, bývají rostliny pouze v rašelině. Tu je při výsadbě potřeba odstranit, jinak rostlina po vyčerpání hnojiva neprokoření do půdy a uhynie. Kromě toho má rašelina tu zvláštní vlastnost, že dokáže po určitou dobu udržet vysokou vlhkost a dochází tedy k přemokření a následnému uhnutí hořců, avšak za letních veder, nemáme-li možnost pravidelně zalévat, snadno vysychá na troudu a rostliny opět odcházejí. Větší množství rašeliny mohou dostat vyložené vlhkomilné druhy na vhodném, někdy i speciálně upraveném stanovišti, např. *G. pneumonanthe* nebo *G. triflora* a také některé hořce ze sekce *Pyrenaicae*, resp. *Chondrophyllae*. Osobně pro většinu rostlin preferuji kombinaci – zahradní zemina : jílovitý podíl : jemný říční štěrk. Pro *G. acaulis*, *sino-ornata*, *pyrenaica* i některým dalším chladno a vlhkomilnějším druhům přidávám trochu žlutého písku, který v půdě udrží vlhkost. Ačkoliv většina hořců nemá ráda úpal na přímém slunci, trvalé zastínění způsobuje jejich degeneraci a postupně uhnutí. Vždy se tedy snažím o zachování volné oblohy přímo nad rostlinami. V poslední době se objevily některé nové, himálajské a čínské druhy hořců, které navzdory prognózám překvapivě dobře prospívají. Je potřeba je vysazovat do těžší půdy (zahradní hnědozem smíchaná se

Gentiana georgei

Gentiana ornata

Gentiana prolata

Gentiana pumila

šterkem) s dobrou drenáží na dostatečně osluněném místě (rozhodně ne úpal) a zajistit dostatek vláhy na jaře, mírné vlhko v době vegetace a téměř sucho po odkvětu na podzim. V hodně deštivých zimách bude potřeba tyto speciality především na nedostatečně drenážovaných místech chránit před přemokřením např. tabulkou plexiskla...

Velké mokro střídané silnějšími mrazy je největším nebezpečím těchto vzácných druhů. Jedná se zejména o *G. stipitata* ssp. *stipitata*, *stipitata* ssp. *tizuensis*, *szechenyii*, *georgei*. V příliší propustném, šterkovitém substrátu za mrazivého počasí však tyto rostliny vymrzají, resp. zaschnou. Bohužel se potvrzuje, že většina těchto druhů je krátkověká, a je tudíž potřeba je po odkvětu nejlépe ještě tentýž rok nařízkovat, což však není vždy úspěšné. Výjimkou je snad *Gentiana szechenyii* var. *stolonifera*, popsaná J. Haldou a J. Juráškem, jejíž zakořeňování se jeví snadnější. Tyto rostliny pěstují v širších spárách mezi hluboce zapuštěnými kameny s odklonem od slunce směrem k východu. Podobné v požadavcích, ačkoliv trochu vytrvalejší jsou i hořce *lhasica* a *siphonantha*.

Seženete-li náhodou rarity jako *Gentiana depressa*, *venusta*, *wardii* ssp. *emergens*, *decorata*, *urnula*, *obconica*, *grandiflora* ap., čeká vás neustálý boj o jejich přežití spojený s nekončící snahou o vytvoření příhodných životních podmínek. Nejlepším prostředím pro jejich pěstování je studený skalkový skleník.

Zvláštní kapitolou jsou rovněž hořce z Nového Zélandu. Tyto převážně bílokveté rostliny bývají v poslední době označovány jako hořečky (*Gentianella*), a to zřejmě plným právem. Jejich tzv. krátkověkost je asi způsobena opravdu skutečností, že po odkvětu odumírají. Jedná se tedy pravděpodobně o dvouleté nebo monokarpické druhy. Takto se chová např. *G. saxosa*. Tato skutečnost není oficiálně a u všech druhů potvrzena, avšak mé osobní zkušenosti tomu víceméně nasvědčují. Nemusí to však být úplná pravda, neboť sporadicky kvetoucí rostlina mi žila asi 4 roky, přičemž každoročně vytvářela jen několik málo květů. Důvodem úhynu mohou být tedy stejně dobře i některé nepříznivé klimatické vlivy v průběhu zimy. V našich zahradách se rostliny mohou chovat jinak než v původním prostředí, což může platit i o

jiných druzích hořců z rozdílných sekcí.

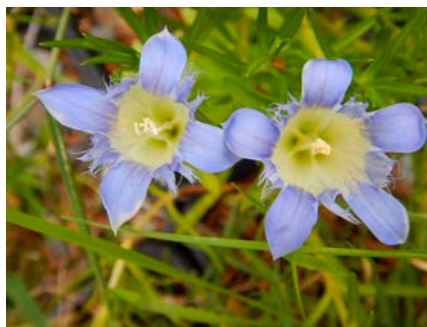
Pro získání většího počtu rostlin je vedle nákupu u pěstitelů a ve specializovaných prodejnách velmi výhodné si tyto květiny namnožit svépomocí. Většinu druhů lze relativně snadno množit výsevem. Dobře vyzrálá a přeschlá semena spolehlivě klíčí po době tzv. stratifikace. Vyžadují tedy výsev na podzim nebo v zimě a několika-měsíční období v zemi, nejlépe pod sněhovou pokrývkou s teplotami kolísajícími kolem bodu mrazu. Semena vysévám do šterkem drenážovaných květináčů do substrátu složeného z bukové hrabanky, jílovitého podílu, žlutého písku a zahradnického substrátu pro pěstování kaktusů a sukulentů. Některým druhům přidávám vápencovou drť a pro vrchní posyp používám jemný říční šterk o zrnitosti do 0,4 mm. Semena vyséváme na povrch substrátu, jemně přitlačíme a přikryjeme vrstvičkou jemného šterku. Pro čerstvě vyrašené klíčence je nebezpečné ostré jarní slunce (úžeh), přehřátí (úpal) a spálení mrazem. Nejsou-li v zimě optimální klimatické poměry, mohou hořce vyrašit až dalším rokem, semena tzv. přelehávají. Semena jsou schopná si udržet klíčivost po dobu 3 a více let. Jediným způsobem množení je výsev zejména u hořců s mohutným kulovitým kořenem. Hořce sekce *Ciminalis* a *Cyclostigma* (acaulis a verny, nově *Calathianae*) se dobře množí na

Gentiana sinoornata 'Bohunka'

jaře dělením (taktéž podzimní druhy sekce *Kudoa* ap.) anebo v červnu až srpnu, po odkvětu, řízkováním (zakořeňování oddělků). Toto je důležité zejména u barevně či jinak zajímavých kultivarů pro zachování jejich původních vlastností (např. různých barevných forem *Gentiana clusii*). U výsevu lze naopak vytvořit nové, barevně unikátní variace. Některé druhy podzimních hořců, zejména kultivary *G. sino-ornata* se dají dobře řízkovat nebo množit růžicemi rašícími na šlahounech v průběhu září až října.

Pro většinu hořců i dalších vysokohorských rostlin se ukazuje být vhodným způsobem pěstování tzv. česká spárová

Gentiana septemfida

Gentiana straminea

Gentiana ternifolia

Gentiana veitchiorum

skalka. Kameny (placáky o různé velikosti a tloušťce) zapouštíme do země na stojato (pískovec, břidlice, vápenec). Hluboké, svislé škvíry vyplňujeme zahradní zeminou, (hnědozem s jílovitým podílem), smíchanou se žlutým pískem a jemným šterkem, resp. kamenitou drtí. U vápnomilných druhů přidáváme drceň vápenec, dolomit či travertin. Povrch posypeme větší vrstvou drti pro ochranu krčku rostlin před uhnitím a také z estetických důvodů. Rostliny jsou ve šterbinách vystaveny celodenně nepřímému slunečnímu svitu, avšak „nohy“ mají stále v chladu a i přes značnou propustnost

substrátu i v dostatečném vlhku. Škvíry mezi kameny musí být o něco širší, asi 5–8 cm. Hořce mají obvykle kořeny rozprostřené pod povrchem a potřebují více prostoru než např. hvozdíky, modroušky či různé druhy zvonků. Pro řadu čínských i himálajských, často raritních druhů, se toto prostředí jeví dle mých nejnovějších poznatků jako ideální.

Na závěr bych chtěl upozornit na skutečnost, že moje rostliny, které jsou důkladně prokořeněny a často i několik let pěstovány v kelímcích, resp. květináčcích jsou z důvodu polohy mého pozemku v horách s vyšší nadmořskou výškou

a vlhčími klimatickými poměry kvalitně drenážovány. Ponecháte-li je tedy v původním kelímku delší dobu před výsadbou, musíte dbát na jejich pravidelnou závlivu v době dlouhotrvajícího sucha, za horkých dnů i v případě holomrazů. V opačném případě by došlo k jejich poškození vysušením a případnému úhynu. Platí to zejména v případě, máte-li pozemek v nížině, kde jsou výrazně odlišné teplotní, sněhové i srážkové podmínky.

Při pěstování nádherných květin z rodu *Gentiana* Vám přeji mnoho úspěchů a samozřejmě hodně radosti na Vašich zahradách a skalkách.

Androsace villosa

Text a foto: Jana Cibulková

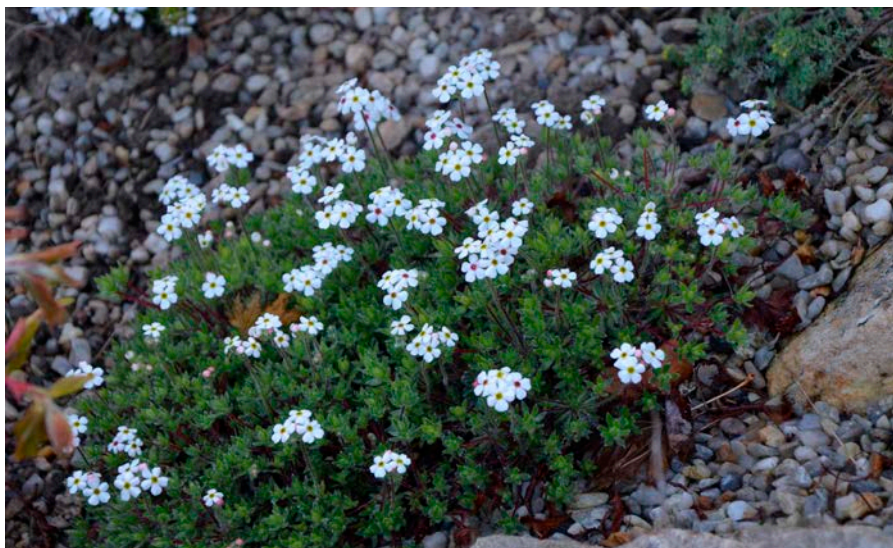
Skalničkář to má v naší české kotlině těžké. Zvláště pokud skalničkáříte ve velkém městě jako já, na soutoku čtyř řek. Skalničky jsou převážně vysokohorské rostliny a vysoké hory byste na Plzeňsku hledali dlouho. Sice tady nemáme kamzíky a divoké koně spásající naše miláčky, ale takový slimák španělský, největší i obrovský jsou silnými protivníky našich zahrad. K tomu přičtíme také teplé letní dny, které mám tak ráda, a poměrně neřízené, suché i vlhké počasí našich současných zim (ladovská zima by mi byla milejší). Takže pokud stále budeme trvat na tom, že se nám drobné, něžné a nádherně kvetoucí vysokohorské rostliny líbí a že je prostě chceme, tak buďto se o ně budeme usilovně starat a obletovat je, nebo si najdeme rostlinky, které u nás přežijí a bez velké péče nám budou dělat radost i na našich nízko položených zahradách.

Jednou z těchto rostlin, kterou bych vám ráda představila je *Androsace villosa*. Miluji ji již dvě desetiletí. Drobná, něžná, odolná a nechutnající slimákům. Začne kvést koncem dubna drobnými bílými kvítky a končí s květem zhruba po třech týdnech. To už má květy zbarveny do růžova, neboť během kvetení tmavne. Sázím ji na jižní nebo jihovýchodní svah

do lehce propustné půdy. Přes zimu ji přikryji chvojím, aby ji zimní sluníčko příliš brzy neaktivovalo a nevysušilo. Rozmnožování této rostlinky bylo v různých knihách popsáno ze semen, kterých prý tvoří málo, ale moje *A. villosa* netvoří žádná! Tak jsem se naučila tuto „pavučinkatou“ krasavici množit vegetativně.

V červnu smíchám říční písek, rašelinu a trochu kompostu, vložím do nádoby s odtokovými otvory ve vrstvě tak 10 cm. Proliji dešťovou vodou a nařežu si odnožující šlahouny s co největším

kotvicím ocáskem. Ten namáčím do práškového stimulatoru, aniž bych věděla, jestli to má nějaký účinek. Spíše je to takový rituál. Zdá se mi totiž, že kořinky rostlinka nasazuje úplně na jiných místech, než byl prášek. Hřebíkem ve směsi hlíny udělám díry a vkládám rostlinky. Jemně přihru a zarosím. Tak vše přikryji sklem nebo průhlednou fólií a umístím do stinné části zahrady. Jednou za čas zarosím nebo opatrně zaliji. Na konci léta mohou rostlinky přesadit do malých kontejnerů a druhým rokem na jaře nabídnout svým přátelům.

Androsace villosa v květu

Kouzlo jehličnanů

Text a foto: Petr Altman

Častým doplňkem i nedílnou součástí okrasných zahrad bývají jehličnany – zvané také konifery. Mnohdy i převažují nad alpínkami, neboť neuvěřitelné množství kultivarů různých tvarů, barev a velikostí může v některých případech svou barevností i habitem konkurovat

Barevná i růstová kombinace jehličnanů

výhonů, např. *Picea abies* 'Magnifica Aurea', *Picea orientalis* 'Aurea', *Picea abies* 'Aurea', atd. Jiné druhy mění barvu s příchodem zimy na hnědobronzovou – např. některé z *Chamaecyparis pisifera*, zvláště pak *Microbiota decussata*. Dokážou tak některé zahrádkáře vystrašit, neboť si mohou myslet, že tyto jehličnany

Jarní výhony *Picea abies* 'Magnifica Aurea'

chomáči miniaturních větvíček. Přitom každý čarovník je originál, což bývá uvedeno v jeho názvu. Další zvláštností je somatická mutace – tzv. ústřely, kdy z vyšlechtěného kultivaru vyrazí výhon připomínající prapůvodní druh, z něhož byly vyšlechtěny. Vynikají zejména u *Picea glauca* 'Albertiana Conica', u *Cha-*

Miniaturní kultivary v areálu alpina Plzeň

i kvetoucím alpínkám. Nespornou výhodou je, že – až na výjimky – nemění barvu svých jehlic nebo šupin. Některé druhy však mohou překvapit barevnou metamorfózou od vyrašení po dozrání

Ukázka úpravy jehličnanů v japonském stylu

uschly. Jehličnany nám však přichystaly i další překvapení. Známé jsou růstové mutace – čarovníky, které nalzáme v přírodě, a po naroubování na odpovídající podnož nás během let potěší

Jehličnany zdobí i jejich plodenství

maecyparis obtusa, *Chamaecyparis pisifera* atd. Tyto výhony lze řízkovat, bývají nečekaně vitálního vzrůstu, ale pro pěstitele mají jen malou hodnotu. Jehličnany mají dále oproti ostatním listnáčům velkou výhodu – až na výjimky (*Larix*) nemají téměř žádný spad, jen některé vyžadují každoroční vyčištění od uschlých starých větvíček. Také je není třeba každoročně vysazovat jako letničky. Většina druhů je nenáročná na stanoviště i substrát – podrobný výčet přesahuje možnosti tohoto příspěvku. Důležité pro zdárný růst je i mikroklima na stanovišti – stává se, že po přesazení rostliny prospívají mnohem lépe, ale i naopak se jim daří hůř, než na stanovišti původním. Záleží na oslunění, větrné poloze, podloží atd. Někdy je pak třeba využít metody pokus – omyl... Široké využití jehličnanů je ve skalkách, v solitérní výsadbě, pro živé ploty, samostatnou kapitolou jsou bonsaje, výsadby do koryt i okrasných kontejnerů. Největším kouzlem jehličnanů je však možnost využít jejich rozmanitosti k té správné kombinaci, která nám s využitím alpínek, kamenů či keramiky může dlouhá léta s minimem údržby zdobit naše zahrádky.

Alpinum v srdci Šumavy – botanická zahrada v Prášilech

Text a foto: Václav Mentlík

Na Šumavu jezdíme za krásou jejích ledovcových jezer, tichem lesních zákoutí i úchvatnými panoramaty nezapomenutelných výhledů. Dlouho byla většina těchto krás zapovězena nesmyslnou „ochranou“ státní hranice. Dnes už však průseky zátarasů, plotů z ostnatého drátu i hlásek tiše zarůstají a mizí a my se můžeme v klidu kochat krásami Šumavy bez omezení. A věnovat patřičnou pozornost i jejím ostatním zajímavostem, které tu jsou připraveny a čekají na své obdivovatele.

Jednou ze specifických zajímavostí, kterou by návštěvník na Šumavě nepředpokládal, je i botanická zahrada v Prášilech. Od roku 2005 zde na ploše 1,5 hektaru kvete každoročně pěkné alpinum, neboť celá zahrada přiléhající k rozsáhlému novému penzionu je dobře postaveným a odborně osázeným alpinem. Hned u spodního vstupu návštěvníka cele zaujme vstupní skalková část (foto 1) pěkně osázená rostlinami, na nichž je vidět, jak

Foto 1 – Vstupní část zahrady

se jim tu líbí, jak dobře jim tu je (foto 2). Na informačním panelu se dočteme, že se jedná o nejvýše položenou botanickou

zahradu v Evropě (873 m n. m.) s více než 5 000 taxony pěstovaných rostlin ve specifických podmínkách průměrné teploty 7,26 °C, s naměřeným minimem -20 °C a maximem +33,8 °C. Procházka zahradou je skutečně velmi příjemná a návštěvníkovi připraví nejedno milé překvapení. Uvidí zde zajímavé prvky, jakými jsou osázená kamenná koryta nebo dřevěné žlaby (foto 3), miska se spárovou skalkou (foto 4), osázený pařez (foto 5). Pozornému návštěvníkovi jistě neuniknou pozoruhodné detaily (foto 6) i rostliny (*Lewisia cotyledon*, *Saxifraga longifolia*) a řada dalších. Celé prostředí zahrady působí přátelsky a mile – je na co se dívat.

I když zahradu navštívíte v době, která neodpovídá termínům plného kvetení rostlin, je tu plno půvabů k obdivování. Pozoruhodné je i to, že zahrada se neustále rozšiřuje a doplňuje. Překvapivě na návštěvníka zapůsobí výběh s rodinkou bizonů amerických v přímém sousedství alpínkové části (foto 7).

Pojedete-li na Šumavu, stavte se v prášilské botanické zahradě – stojí to za to!

Foto 2 – Rostliny v alpinu zahrady

Foto 3 – Osázené dřevěné žlaby

Foto 4 – Miska se spárovou skalkou

Foto 5 – Osázený pařez

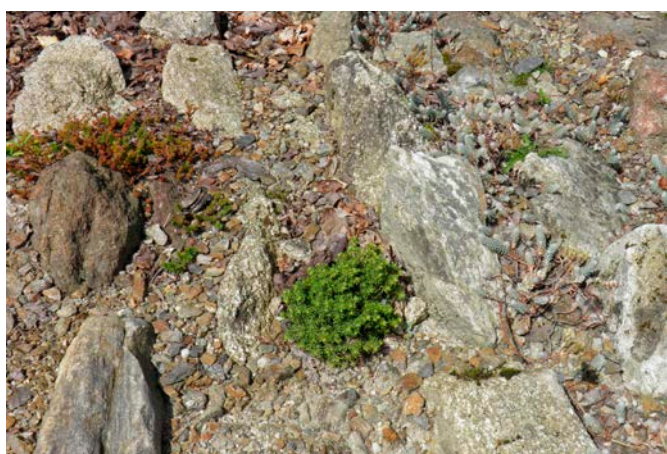

Foto 6 – Zajímavé rostliny v alpinu

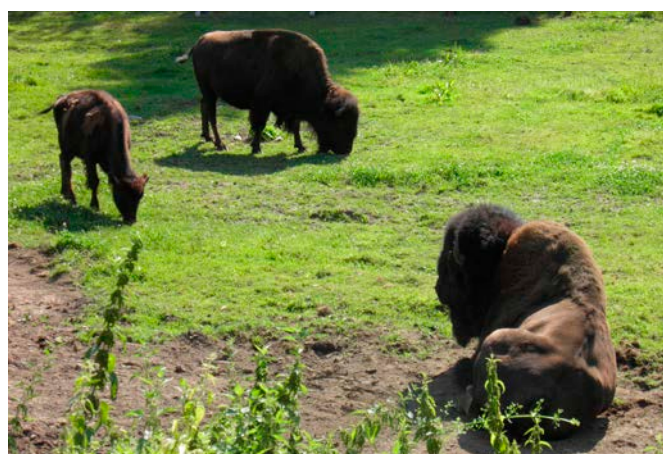

Foto 7 – Rodinka bizonů v sousedství alpina

Jak jsme stavěli čedičové alpinum

Text a foto: Jiří Berkovec

Každý výstavní areál potřebuje časem inovaci, tak i zahrada Gymnázia na Mikulášském náměstí v Plzni, na které pořádáme v rámci činnosti spolku Alpinum klub Plzeň, z. s. každoročně, již od roku 1977, výstavu alpinek. Při nedaleké stavbě železničního mostu byla odtěžena místní břidlice a zdálo se, že ji bude snadné získat pro stavbu skalky. Proto jsme se rozhodli, že příležitost získat pěknou břidlicí využijeme ke stavbě moderní spárovové alpiny. Ukázalo se však, že břidlice z nedalekého staveniště není dostupná, přesto nadšení pro novou spárovku neopadlo. Jako jiný vhodný materiál jsme zvolili sloupcový čedič z kamenolomu

Kamenolom Březín

Březín. První nápad na doplnění stávající bulizníkové alpiny jsme hned zamítli, protože není vhodné nastavovat bulizník jinou horninou, jak čedičem tak břidlicí. Jiná verze, že nové alpinum bude v místě „trávoviště“ jsme také zamítli s odůvodněním, že by se těsné sousedství porfyrového bylinkového kopce a čedičové skalky „trískalo“. Současně jsme řešili výměnu dosluhujících dřevěných treláží s vistářiemi za nové kovové treláže. Tak se nabízelo odstranit nejen treláže, ale i před nimi rostoucích sedm klečí, které se roz-

Uvolnění prostoru

rostly do zapojeného, celkem nezajímavého porostu a uvolněný prostor vyplnit moderním typem alpína, tzv. spárovkou. Na podzim roku 2017 začaly brigády, nejdříve jsme z kamenolomu Březín navezli čedičové sloupky, asi 200 ks, a následně jsme odstranili kleče i treláže.

Připravili jsme projekt skalky, která má připomínat čedičové varhany, což jsou nápadné geologické útvary. Z učebnic základních škol je známá Panská skála u Kamenického Šenova, kde se filmovala pohádka Pyšná princezna. Od Plzně nejbližší jsou veřejně přístupné čedičové varhany u Bečova nad Teplou. Oba tyto útvary jsou chráněny jako přírodní památka a byly odkryty těžbou kamene. Vybudované čedičové varhany jsou záměrně vyšší než 2 m, aby přes ně nebylo vidět. To vyvolává dojem skalního masivu a je tak potlačena skutečnost, že je to jen hromada kamenů. Čedičové sloupky jsou orientovány mírně šikmo s úklonem ke středu varhan, tak jako ve skutečném sopečném útvaru s míliřovou strukturou a také ze statických důvodů. Menší plochá skalka oddělená od hlavní věže má jednostranně šikmo postavené sloupky orientované také ke středu hlavní skály proto, aby bylo zřejmé, že to není jiný malý kopec, ale jen vzdálenější součást vysokých varhan. Mezi malou a velkou skalkou je náznak balvanitého valu, který vzniká nakupením balvanů na bocích suťových splazů. Tato pseudomoréna je současně hrází tůně, za kterou je „lávový proud“ tvořený z napěněné sopečné lávy – sopečného tufu. Vrchol alpína je tvořen čedičovými sloupky. Od vrcholové části sestupují až na úroveň cesty čtyři hřebeny, tvořené rovněž čedičovými sloupky. Mezi hřebeny jsou suťoviště napodobující vysokohorské suťové kužele. V úbočí skalky je pramen, který napájí podmáčenou suť a horní jezírko, které odděluje skalní biotopy od jiných biotopů. Voda z horního jezírka protéká šterkovištěm s naplaveným dřevem a písčinou, vtéká do říční tůně, za kterou je lesní stanoviště s kyselým surovým humusem. Tato část symbolizuje biotopy vysokohorských údolí s divočící řekou, šterkovišti a na ně navazujícími acidofilními lesy.

Stavba základního kopce

Jádro skalky je kopec o výšce 1,7 m a průměru 5 m. Je složený z hrubého šterku spojeného hlinitou zeminou, tj. stavební konstrukce makadam. Jádro skalky bylo po vrstvách ztuhněno vibrační deskou, aby později nesedalo nebo se neroztékalo do stran. Již do stavby základního kopce byly zabudovány trubky pro rozvod vody pro závlahu a pro oběh vody v kaskádě jezírek. Na tento základ se již stavěly čedičové sloupky, nejprve základní palisáda po obvodu vrcholu skalky. Kameny této palisády jsou zevnitř navrtány a pomocí vrutů a řetězů pospojovány, což zajišťuje stabilitu vrcholové partie. Vnitřek palisády je vyplněn stojícími sloupky a o vnější stranu palisády se opírají další čedičové sloupky a skalnaté hřebeny. Prostor mezi kameny je vyplněn výživnějším substrátem, směsí čedičového šterku s kompostovou

Dokončení vrcholové palisády

Hutnění jádra skalky

zeminou v poměru asi 1:1 ve vrstvě asi 20 cm. Tato vrstva je překryta čedičovou zvětralínou nebo v úzkých spárách tříděným čedičovým štěrskem frakce 2–5 mm.

Stavba skalky probíhala ve dvou etapách. V první fázi, před jarní výstavou v roce 2018, jsme postavili čedičovou skalku, v druhé fázi, před podzimní výstavou 2018, jsme udělali kaskádu tůní a štěrkoviště. Ukázalo se, že i stávají porfyrový „bylinkový kopec“, působí rušivě, a proto jsme jej přestavěli do čedičové podoby. Rovněž porfyrovou drť jsme upravili do podoby písčiny naplavenin. Původní výsadbu rostlin v bylinkovém kopci i porfyrové drti jsme většinou zachovali. Navazující lesní partie je již dříve založená klasická výsadba jehličnanů a keříčků s půdním krytem z drčené kůry.

Skoro hotovo

Voda to oživí

Pro stavbu štěrkoviště jsme použili valouny z pískovny Přešín a labský písek, prodáváný také v této pískovně. Pramen, potůček a tůň jsou podloženy geotextilií a rybníkovou folií o tloušťce 0,5 mm. Oběh vody v době výstav zajišťuje jezírkové čerpadlo PONDOMAX ECO 8000 o výkonu 70 W (8000 l/h). Udržovací oběh vody a stálost hladiny bude zajištěn malým 12 V čerpadlem o výkonu 10 W a hladinovým ventilem. To však provedeme až při realizaci závlahy v letošním roce.

Většina rostlin vysazených v alpinu je z darů od členů Alpinum klub Plzeň, z. s., ale také od pana Slabého (Arboretum Paseky Makču Pikču), od paní Zíkové z Újezdce u Vodňan a také od alpinkářských spolků Klub skalničkářů Praha z. s. a Občianske združenia Malá Fatra. Některé rostliny jsme zakoupili. Celkem jsme v roce 2018 vysadili na uvedené alpinum 308 ks rostlin, které zahrnují 282 různých druhů nebo kultivarů. Všechny ovšem nepřežily, 18 % vysazených rostlin se nedožilo konce vegetační sezóny. Některé uhynuly krátce po výsadbě, ale většina v srpnových letních vedrech.

Kdo chtěl a mohl darovat nějaké rostliny, tak je přinesl, výběr druhů nebyl nijak koordinován, většinou se sešly rostliny botanicky hodnotné a téměř všechny se ve výsadbě v alpinu uplatnily. Nebylo však možné sladit stanovištní požadavky rostlin se stanovištními poměry napodobením různých výše uvedených horských přírodních biotopů. To se vytríbí až v průběhu dalšího doplňování i likvidace rostlin.

Posláním zahrady je kromě vzdělání, výchovy a relaxace návštěvníků také osvěta k ochraně flóry a ochrana biodiverzity planě rostoucích rostlin aktivní péčí o ni. Klasická ochrana přírody, tj. územní nebo druhová ochrana ohrožených částí přírody selhává, protože těmito metodami nelze zabránit důsledkům globálních změn v biosféře, tj. změnám životních podmínek jednotlivých složek přírody. Globální změny prostředí se pravděpodobně primárně odvíjejí od znečištění atmosféry, které vyvolává celý řetězec dalších změn prostředí. To nejsou pouze klimatické změny, ale také změny v globálním kolooběhu látek. Těmito změnami jsou ohroženy zejména rostliny (ovšemže i živočichové, ale o těch nepišu) extrémních stano-

višť, rašelinišť, skal, hadců, písčin, ale i celých rozsáhlých ekosystémů, jako je dobře viditelný, ale málo prozkoumaný, rozpad ekosystémů horských smrčín. Výhoda rostlin adaptovaných na extrém se ztrácí skrze atmosférické depozice dusíku, fosforu apod. a dříve nebo později podlehnou konkurenci vitálnějších a adaptabilnějších druhů. Vzhledem k těmto celosvětovým změnám prostředí je stále důležitější péče o genofond planě rostoucích rostlin mimo místa jejich přirozeného výskytu, tzv. ochrana *ex situ*.

Do programu ochrany genofondu *ex situ* se připojil i Alpinum klub Plzeň, z. s. a na novém alpinu je pro takové rostliny prostor. Ve vrcholové partii čedičové skalky je sbírka netřesků a rozchodníků pocházejících z přírodních stanovišť, ale výhledově bude přírodních druhů více. Některé vzorky populací planě rostoucích druhů rostlin jsou pěstovány ve spolupráci se Zoologickou a botanickou zahradou města Plzně, některé jsou od členů spolku. Podmínkou pro smysluplnou ochranu genofondu *ex situ* je přesná evidence vysazených rostlin s vyloučením záměny s jinými rostlinami. Pro tyto účely je pro vysazené rostliny vedena přesná evidence propojená se zákresem polohy výsadby pomocí gisového programu JanMap.

Myslíme si, že naše nové čedičové alpinum je zajímavé a stojí za zhlédnutí.

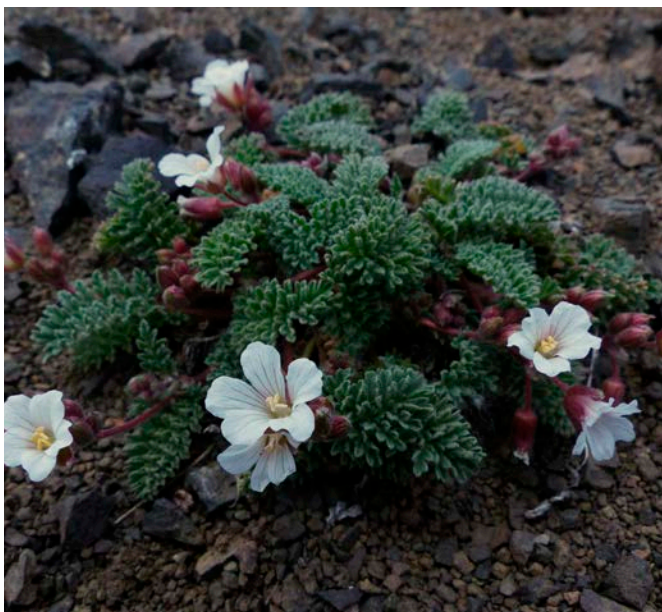
Rozchodník z Vihorlatu

Skalničky severovýchodního Turecka

Text a foto: Cedrik a Štěpánka Haškovci

Turecko je pro skalničkáře zemí zaslíbenou, protože je tam řada krásných květin, a to nejen cibulovin, jako jsou šafrány, řebčíky, tulipány, ocúny, atd. ale i pěnišníky a další květiny. Řada z nich je v Turecku endemických. My jsme Turecko navštívili celkem třikrát a pokaždé bylo co obdivovat. Bohatost květeny je zřejmě dána kromě jiného i poměrně vysokou nadmořskou výškou a podnebím. Převážná část Turecka je totiž náhorní plošinou, nad kterou se vyvyšují hory, často sopečného původu, až do výšky přes 3000 m n. m. Co se počasí týče, tak je tam v zimě sice vlhko, na horách i sněží, ale léto je horké a suché. Takže skalničky na jaře rychle vyrazí, vykvetou a na léto zatáhnou do podzemních částí, jako jsou cibulky, oddenky nebo kořeny. Suché a teplé léto ale nesvědčí trávám a jiným pro nás ne příliš zajímavým rostlinám, které tak jen minimálně konkurují skalničkám.

Při posledním pobytu jsme se pohybovali v pohoří Pontu na severovýchodě Turecka s centrem s univerzitním městem Erzurum (1757 m n. m.), kde jsme byli i ubytováni. Odtud jsme podnikali výlety vypůjčeným autem do okolních hor. Jižně od Erzurumu v horách Palandoken jsme se dostali až do výšky přes 3000 m n. m. Zde nás čekalo několik překvapení, jako třeba divoké žluté a červené tulipány (*Tulipa cf. julia*), nízký česnek *Allium akaka* s jedním, nebo dvěma, přízemními listy, fialový koniklec *Pulsatilla albana* subsp. *armena*, krásná tařice *Alyssum lepidotum*, nízké světle žluté kosatce *Iris caucasica* subsp. *turcica* a bílá endemická pumpava *Erodium amanum*. Počátkem června, když jsme tam byli, ležely nahoře ještě zby-

Erodium amanum

Acantholimon venustum

ky sněhu. Na několika místech rostl u tajícího sněhu fialový ocún *Colchicum szovitsii*. Nejvíce nás ale zaujaly světle vínové zvonečky s šachovnicovou kresbou nízkého řebčíku *Fritillaria alburyana* pojmenovaného po botanikovi, který zemřel na horskou nemoc po pobytu v těchto výškách.

Další velmi zajímavou lokalitou byl průsmyk Ovidag gecidi („gečidy“ je turecky průsmyk), kde jsme ve výšce 2600 m n. m. obdivovali třeba další nízký, rovněž vínový řebčík *Fritillaria latifolia*, ladoňky *Scilla siberica* subsp. *armena* a louku plnou modřenců *Muscari armeniacum*. Na strmém svahu pod průsmykem kvetly překrásné krémové pěnišníky *Rhododendron caucasicum*.

Další divoké pěnišníky jsme viděli v průsmyku Zigana gecidi (2050 m n. m.), a to žluté kvetoucí *Rhododendron luteum* a fialový *Rhododendron ponticum* subsp. *ponticum*. Na květnaté pastvině nad průsmykem byly nízké endemické bramboříky *Cyclamen parviflorum*, hořce *Gentiana pyrenaica*, které jsme kupodivu neviděli v Pyrenejích, ale také v bulharských horách. Dále tam rostly modré a žluté violky *Viola altaica* subsp. *oreades*, bílé nízké lýkovce *Daphne glomerata*, růžový kakost *Geranium cinereum* subsp. *subcaulescens*, var. *ponticum*, oranžovo-červený kuklík šarlatový (*Geum coccineum*), pro nás atypický upolín pryskyřníkovitý (*Trollius ranunculoides*) a dva poddruhy nízkým chrpám podobné jurinely: *Jurinea moschus* subsp. *pinnatisecta* a *J. m.* subsp. *moschus*, které se liší tvarem listů.

Velmi zajímavou lokalitou byla i oblast průsmyku Kop dagi gecidi (2409 m n. m.), kde jsme už cestou do průsmyku viděli zajímavý endemický kozinec *Astragalus anthylloides*, cizo-

*Fritillaria alburyana**Hesperis stellata*

pasnou a velmi vzácnou *Phelypaea tournefortii* a endemickou večernicí *Hesperis stellata*, která roste pouze v těchto místech. Nad průsmekem rostla řada divokých tulipánů, řebčiky *Fritillaria caucasica*, šafrány *Crocus biflorus* subsp. *tauri*, turan *Erigeron caucasicus* apod.

Cestou do průsmyku Saganli gecidi (2330 m n.m.) rostly v kamenité stráni divoké pivoňky *Paeonia mascula*, půvabné hluchavky *Lamium garganicum* subsp. *nepetifolium* a zajímavé kosmatce *Rindera lanata* a ve východním Turecku endemická *Rindera caespitosa*. V průsmyku pak třeba dymnivky *Corydalis nariniana*, modré a bílé endemické šafrány *Crocus aereus*, nebo ladoňky sibiřské (*Scilla siberica* subsp. *armena*).

Při dalších cestách jsme v hlinitém náspu hned u silnice viděli na severovýchodě Turecka endemickou *Tchihatchewia isatidea*, která nemá ani český název, jinde zase divokou revěň („rebarboru“) *Rheum ribes*, podobnou té, která se pěstuje i u nás, až na to, že zde rostla divoce ve výšce nad 2000 m n. m.

Ve středních polohách jsme obdivovali několik ježourků (*Acantholimon*), hadí mordy, modré a žluté lny, různé primulky... Nelze zde uvést všechny rostliny, které jsme tam viděli a vřele vám doporučujeme navštívit tato zajímavá a krásná místa.

Případné dotazy a připomínky lze zaslat na cedrik.haskovec@gmail.com

*Tchihatchewia isatidea**Phelypaea tournefortii*